

Araştırma Makalesi / Research Article

Eğitim Alanında Okuryazarlık Üzerine Yapılan Lisansüstü Tezlerin Analizi

Analysis of Postgraduate Theses on Literacy in the Field of Education

Sibel OĞUZ HAÇAT¹ - F. Betül DEMİR²

Makale Gönderme Tarihi	Revizyon Tarihi	Kabul Tarihi
24.06.2019	15.07.2019	20.08.2019

Önerilen Atıf / Suggested Citation:

Oğuz Hacat, S., Demir, F.B., 2019, Eğitim Alanında Okuryazarlık Üzerine Yapılan Lisansüstü Tezlerin Analizi. *Anadolu Kültürel Araştırmalar Dergisi*, 3(2), 116-145.

Öz

Okuryazarlık, çağın gerektirdiği becerileri kazanma ve bilgi edinme sürecini kapsayan karmaşık bir yapıdır. Türkiye’de eğitim alanında okuryazarlıkla ilgili yapılan çalışmaların genel değerlendirilmesini içeren bir çalışma mevcut değildir. Bu bağlamda araştırmanın amacı, eğitim alanında okuryazarlık üzerine yapılan lisansüstü tezleri çeşitli kriterler açısından incelemektir. Araştırmada nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Araştırmanın verileri doküman incelemesi ile elde edilmiştir. Araştırma kapsamında eğitimde okuryazarlık alanında Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı Ulusal Tez Merkezi resmi sitesinde kayıtlı lisansüstü tezler incelenmiştir. Araştırmada toplam 308 lisansüstü tezi (208 yüksek lisans ve 100 doktora tezi) değerlendirilmiştir. Elde edilen veriler betimsel analiz ile çözümlenmiştir. Araştırma verilerinden elde edilen bulgulara göre, 1998-2019 yılları arasında yayımlanan yüksek lisans ve doktora tezlerinin en çok 2018 yılında ve en fazla Gazi Üniversitesi’nde hazırlandığı; tezlerin büyük bir çoğunluğu Fen Bilgisi Eğitimi Anabilim Dalında yapıldığı tespit edilmiştir. Lisansüstü tezlerin araştırmacı cinsiyetine göre dağılımı incelendiğinde kadın araştırmacıların daha fazla yer aldığı görülmektedir. Konu alanı çerçevesinde lisansüstü tezler incelendiğinde “Medya okuryazarlığı” çoğunlukla çalışılan bir konu olduğu görülmektedir. Çalışmaların örneklem grubu incelendiğinde yüksek lisans tezlerinde ortaokul öğrencileri; doktora tezlerinde öğretmen adayları üzerinde yapılan araştırmaların yüksek olduğu görülmektedir. Çalışmalarda genel olarak nicel yöntemin kullanıldığı görülmektedir. Bu sonuçlar doğrultusunda çeşitli önerilerde bulunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Eğitim, okuryazarlık, lisansüstü tezleri.

Abstract

Literacy is a complex structure that covers the process of acquiring knowledge and acquiring skills required by the age. There isn't the field education in a study comprising an general assessment of the studies relating to literacy in Turkey. In this context, the aim of the research is to examine the postgraduate theses on literacy in the field of education in terms of various criteria. Qualitative research method was used in the research. The data of the study was obtained by document review. Within the scope of the research, postgraduate theses registered in the official website of the National Thesis Center of Higher Education Council in the field of literacy in education are examined. In the research, a total of 308 postgraduate thesis (208 master's and 100 doctoral theses) were evaluated. The data obtained was analyzed by descriptive analysis. According to the findings obtained from the research data,

¹ Doç. Dr. Kastamonu Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Sosyal Bilimler Eğitimi Anabilim Dalı, soguz@kastamonu.edu.tr, <https://orcid.org/0000-0002-0764-1279>

² Kastamonu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Öğrencisi, betul_bd_@hotmail.com, <https://orcid.org/0000-0002-3573-6160>

it has been determined that the master's and the doctoral theses published between 1998-2019 were mostly prepared in 2018 and it is determined that most of the postgraduate theses were made in Gazi University. When the distribution of postgraduate thesis according to the gender of the researcher is examined, it is observed that women researchers are more involved. When the graduate thesis is examined within the scope of the subject, it is seen that "media literacy" is mostly a subject studied. When the sample group of the studies are examined, the secondary school students in the master thesis; It is seen that the researches on the prospective teachers in the doctoral dissertations are high. It is seen that quantitative method is generally used in the studies. In line with these results, various suggestions have been made.

Key Words: Education, literacy, postgraduate theses.

1. GİRİŞ

Eğitim, geçmişten günümüze kadar süregelen, topluma nitelikli bireyler yetiştirilmesini hedefleyen ve yeri doldurulamayan bir süreçtir. Eğitim, kişiliğin gelişmesini, bireyin yetişkin yaşamına hazırlanmasını, gerekli bilgi, beceri, tutum ve davranışlar elde etmesini sağlar (Tezcan, 1991). Milletlerin temel yapısını oluşturan ve insanı en güzel vasıflarla donatmanın etkili aracı olan eğitim kalkınan, ilerleyen, demokratik, duyarlı bir milletin şekillenmesine yardımcı olmaktadır (Şenyurt ve Özer Özkan, 2017).

Eğitim sürecinin ilk adımı aile kurumlarında; ikinci adımı ise Türkiye’de okul öncesi, ilkökul, ortaokul, ortaöğretim, yükseköğretim ve lisansüstü eğitim şeklinde devam eden eğitim kurumlarında devam etmektedir. Yüksek Öğretim Kurulunun (YÖK) Lisansüstü Eğitim ve Öğretim Yönetmeliği’ne göre lisansüstü eğitim; yükseköğretim kurumlarında yürütülen yüksek lisans, doktora ve sanatta yeterlik programlarından oluşmaktadır (YÖK, 2016). Bilginin üretilmesi, bilim ve ilerlemenin gelişmesinde önemli bir rolü üstlenen lisansüstü eğitim, lisans derecesini tamamlamış öğrencinin ilgisi doğrultusunda uygun bilim dalında yüksek lisans veya doktora öğrenimi yaparak uzmanlaşmasını sağlayan, alınabilecek en üst eğitim programı düzeyidir (Coşkun, Dündar ve Parlak, 2014). Lisansüstü eğitim ile ülkenin ihtiyaç duyduğu bilim adamı, öğretim üyesi gibi vasıflı bireyleri yetiştirerek, ülke problemlerini çözmek ve çeşitli alanlarda gelişme sağlamayı amaçlamaktadır (Sevinç, 2001).

Özenç ve Özenç’e göre (2013) Türkiye’de son yıllarda eğitim alanında yapılan bilimsel araştırmalarda nicel olarak bir artışın yaşanması üniversite sayısı ve yetiştirilen öğretim üyelerinin önemli bir rolü vardır. Yapılan lisansüstü tez çalışmalarındaki bu artış ülkemizin eğitim politikalarının belirlenmesinde yol gösterici niteliktedir. Bu sebepten eğitim alanında yapılacak çalışmaların eğitimcilere, araştırmacılara ve öğrencilere dönük olması ve onların nitelikli bireyler olarak yetişmesine katkı sağlaması gerekmektedir. Bu noktadan hareketle araştırmacılar, ilgili alan yazın çerçevesinde çalıştıkları konu üzerinde daha önce yapılmış olan araştırmaları tespit ederek, eksik veya yetersiz gördüğü konularda alana katkı sağlamaları gerekmektedir (Aydemir, 2013).

Literatür incelendiğinde araştırmacıların, eğitim alanında birçok lisansüstü tez çalışmaları hazırladıkları görülmektedir. Bu çalışmalar özgün çalışma konuları olmakla birlikte, doğrudan ve(ya) dolaylı olarak tüm eğitimcileri ilgilendirmektedir (Şenyurt ve Özer Özkan, 2017). Eğitimde yer alan özgün çalışma konularından biri de okuryazarlıktır. Okuryazarlık eğitim alanında bilimsel çalışmalarda yer alarak çeşitli okuryazarlık becerilerinin geliştirilmesi ve sürdürülebilir bir eğitimin sağlanması için lisansüstü çalışmalarda farklı bakış açıları ile ele alınmaktadır. Eğitim alanında okuryazarlık konuları ile ilgili çalışmalar, bireylerin sosyo-kültürel ortama doğru ve faydalı biçimde yer almasını sağlamaktadır (Maden, Maden ve Banaz, 2017).

Bu kapsamda yaşadığımız yüzyılın bireyleri olarak bilgiyi yönetmek ve yönlendirmek amacıyla okuryazarlıklara ihtiyaç duymaktayız. Bilginin hızla yayıldığı günümüz dünyasında okuryazarlıklara yeni anlamlar yüklenmiştir. Okuryazarlık, sadece okuma ve yazma süreci şeklinde ifade edilemeyecek kadar geniş bir kavramdır (Çakmak, 2013; Altun, 2015). Okuma-yazma ve okuryazar kavramları günlük dilde sıklıkla birbirlerinin yerine kullanılmaktadır. Hâlbuki yazılan harfleri çözümlenmeye dayanan okur-yazar görüntüsünün karşısında anlamlandırmaya dayalı okuryazarlık görüntüsü yeni terimlerle birleşerek anlamını genişletmektedir (Kurudayıoğlu ve Tüzel, 2010). Günümüzde okuryazarlık (*literacy*), okuma (*reading*) ve yazma (*writing*) faaliyetlerini gerçekleştirmenin ötesine geçerek, pek çok zihinsel beceriyi, dili kullanarak gerçekleştirilen iletişim becerilerini ve tutumlarını ifade eden bir eğitim terimi haline gelmiştir (Aşıcı, 2009). Okuryazarlık, ileri bilgi toplumlarının bir ihtiyacı olarak anılmakta ayrıca, bireyin içinde, önceden belirlenmiş standartlara karşı bir yetkinlik seviyesinde öğretilen, ölçülebilen ve test edilebilen bilişsel teknik becerilerini bulundurduğu bir niteliktedir (Edwardsa, Ivanic ve Manniona, 2009; Nergis, 2011). Bu kapsamda okuryazarlık bünyesinde problem çözme, akıl yürütme, eleştirel ve yaratıcı düşünme süreçleri gibi bilişsel beceriler barındırdığı söylenebilir.

Hayatın değişen şartlarına uyum sağlama sürecinde yeni okuryazarlık çeşitlerine yer verilerek, bilgi ve becerilerin hem bireylere hem de toplumlara önemli farklılıklar kazandıracağı düşünülmektedir (Önal, 2010). Günümüz insanının çevre, kültür, medya, hukuk, teknoloji, ekonomi okuryazarlığı gibi pek çok çoklu okuryazarlıklara sahip olması gerekmektedir. Bu noktadan hareketle bilimsel çalışmalarda eğitim alanında okuryazarlıklar üzerine araştırmalar hazırlanmıştır. Dolayısıyla eğitimde okuryazarlık üzerine hazırlanmış lisansüstü tezler analiz edilerek, bu konuya ilişkin genel bir görünümü ortaya çıkaran bir çalışma ihtiyacı doğmuştur. Çeşitli alanlarda hazırlanan lisansüstü çalışmaların analiz edildiği araştırmalara rastlamak mümkün iken (Chapin, 1974; Oruç ve Ulusoy, 2008; Karadağ, 2009; Çakıcı ve Ilgaz, 2011; Baş

ve Beyhan, 2012; Kaya, 2013; Özenç ve Özenç, 2013; Karadağ, 2014; Şenyurt ve Özer Özkan, 2017; Haçat Oğuz ve Demir, 2018) eğitim alanında okuryazarlık üzerine yapılan lisansüstü tezleri inceleyen çalışmaların sınırlı olduğu görülmektedir. Literatür incelendiğinde okuryazarlık türlerinden belirli bir konu kapsamında yapılan lisansüstü tezlerini inceleyen çalışmalar mevcuttur. Maden, Maden ve Banaz (2017) medya okuryazarlığı ile ilgili 45 lisansüstü tez incelemesi sonucunda, tezlerin en çok yüksek lisans düzeyinde olduğu; tez çalışmalarının 2010-2013 yılları arasında hazırlandığını ve konu açısından tezlerde düzey belirleme, etki, algı ile ilgili çalışmaların daha fazla olduğunu belirtmektedir. Benzer bir çalışma da Aksoy ve Kaplan (2018) tarafından harita okuryazarlığı becerisi ile ilgili yapılmış olan 23 tez çalışması incelenmiştir. Araştırma sonucunda, nicelik olarak en çok araştırmanın Gazi Üniversitesi'nde yapıldığı; araştırmalarda en çok öğrenci grubu üzerinde araştırmalar yapıldığı; yöntemlere göre dağılımda en çok tarama yöntemi ile araştırmaların yapıldığı; değişkenler bakımından en çok cinsiyet, sınıf düzeyi, okul türü, aile gelir düzeyi gibi değişkenlerin incelendiği bulguları tespit edilmiştir.

Eğitimde okuryazarlık üzerine yapılan lisansüstü çalışmalarının analizini kapsayan bu çalışma, alan yazındaki boşluğu doldurması ve konu kapsamında belirlenen lisansüstü tezlerin detaylı bir şekilde değerlendirilmesi açısından önem arz etmektedir.

1.1.Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı Türkiye’de 1998-2019 yılları arasında eğitim alanında okuryazarlık üzerine yapılan lisansüstü tez çalışmalarının yönelimlerinin ne doğrultuda olduğunu ortaya koymaktır. Belirtilen amaç çerçevesinde araştırma problemini “Eğitim alanında okuryazarlık üzerine çalışılan lisansüstü tezlerin içerikleri nelerdir?” sorusu oluşturmaktadır. Araştırmada eğitim alanında okuryazarlık konuları ile ilişkili lisansüstü tezlerin, çalışmanın amacı doğrultusunda cevap aranan sorular;

- 1) Lisansüstü tezin yayın yılı,
- 2) Lisansüstü tezin yapıldığı üniversite,
- 3) Lisansüstü tezin hazırlandığı anabilim dalı,
- 4) Lisansüstü tezin araştırmacı cinsiyeti,
- 5) Lisansüstü tezin okuryazarlık konu alanı,
- 6) Lisansüstü tezin katılımcılar/örneklem grubu seçimi,
- 7) Lisansüstü tezin araştırma yöntemi kapsamında nasıl bir dağılım göstermektedir?

2. YÖNTEM

2.1. Araştırmanın Modeli

Çalışmada eğitim alanında okuryazarlık üzerine yapılan lisansüstü tezleri farklı boyutlarda detaylı olarak incelenmesi amaçlandığından, nitel araştırma yöntemi tercih edilmiştir. Nitel araştırma, araştırmacının gözlemleri ve mülakatlarından elde edilen verilerin tümevarımsal olarak ortaya çıkarılması olarak tanımlanabilir (Patton, 2014). Araştırma verilerinin toplanmasında nitel araştırma veri toplama yöntemlerinden doküman incelemesi kullanılmıştır. Doküman incelemesi, araştırmada amaçlanan olguları içeren mevcut yazılı materyalleri analiz etme; zaman ve ekonomik açıdan katkıda bulunma, nitel araştırmalarda kullanılan önemli bir bilgi kaynakları olma özelliğine sahiptir (Yıldırım ve Şimşek, 2016).

2.2. Araştırmanın Örnekleme

Araştırmanın örneklemini eğitimde okuryazarlık üzerine yapılan lisansüstü tezlerin tamamı oluşturmaktadır. Çalışmanın örnekleminin belirlenmesinde, amaçlı örneklem yöntemlerinden ölçüt örneklem kullanılmıştır. Ölçüt örnekleme, önceden belirlenmiş olan ölçütleri karşılayan bütün durumların derinlemesine çalışılmasıdır (Yıldırım ve Şimşek, 2016). Bu ölçüt kapsamında araştırma Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı Ulusal Tez Merkezi resmî sitesinde kayıtlı olan eğitim alanında okuryazarlık üzerine yapılan 308 lisansüstü tezlerle sınırlıdır.

2.3. Veri Toplama Süreci

Araştırmayı içeren dokümanlar, araştırmacılar tarafından 20 Şubat- 21 Haziran 2019 tarihleri arasında Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı Ulusal Tez Merkezi resmî sitesinde taranmıştır. Veriler toplanırken “*okuryazar, okuryazarlık, literacy*” tarama terimleri kullanılmıştır. Ulaşılan dokümanlardan eğitim alanında hazırlanan tezler dikkate alınmıştır. Eğitim alanında yapılan ve kullanım iznine açık olan tezler tam metin olarak; kullanım iznine kapalı olan tezler ise özet metninden yararlanılarak değerlendirilmiştir. Eğitim alanında yapılan okuryazarlık konusuna ilişkin ilk lisansüstü tez çalışmasına 1998 yılında ulaşılması sebebiyle 1998 yılından günümüze kadar hazırlanan tezler ele alınmıştır. 1998-2019 yılları arasında eğitim alanında okuryazarlık çerçevesinde hazırlanan 308 lisansüstü tez incelenmiştir.

2.4. Verilerin Analizi

Bu çalışmada elde edilen verilerin analizinde betimsel analiz kullanılmıştır. Betimsel analiz, toplanan veriler önceden belirlenen temalar çerçevesinde sistematik ve açık bir biçimde betimlenerek açıklanır ve yorumlanır (Yıldırım ve Şimşek, 2016). Betimsel analiz dört aşamada gerçekleşir (Yıldırım ve Şimşek, 2016):

1. Betimsel analiz için bir çerçeve oluşturma
2. Tematik çerçeveye göre verilerin işlenmesi
3. Bulguların tanımlanması

4. Bulguların yorumlanması

Bu doğrultuda çalışmanın verileri, “Yayınlandığı tarih, yapıldıkları üniversite, anabilim dalı, araştırmacı cinsiyeti, okuryazarlık türü, araştırmanın örneklem grubu, araştırma yöntemi” olmak üzere toplam 7 tema altında düzenlenmiştir. Belirlenen temalara göre elde edilen dokümanlar değerlendirilmiştir. Veriler, sistematik ve açık bir biçimde tablolar oluşturularak frekans (f) ve yüzde (%) değerleri gösterilmiştir. Ardından veriler gerekli yerlerde doğrudan alıntılarla desteklenmiştir. Tanımlanan bulgular yorumlanarak verilerin analizi tamamlanmıştır.

2.5. Verilerin geçerliği ve güvenilirliği

Toplanan verilerin geçerliği ve güvenilirliği sağlanması nitel araştırmalarda önem taşımaktadır. Bu amaçla, iki veya daha fazla araştırmacının elde edilen nitel verilerin birbirlerinden bağımsız olarak analiz ederek bulguların karşılaştırılması olarak tanımlanan araştırmacı üçgenlemesi kullanılmıştır (Patton, 2014). Bu kapsamda tanımlanan bulgular araştırmacı dışında bir başka araştırmacı tarafından incelenmiştir. Araştırmanın süreci detaylı olarak yer verilerek çalışmanın güvenilirliğini desteklediği düşünülmektedir. Ayrıca araştırmada elde edilen bulguların ve sonuçların gerçeği yansıtması açısından, verilerden doğrudan alıntılar yapılarak araştırmanın iç geçerliğini desteklediği düşünülmektedir.

3. BULGULAR VE YORUM

Araştırmanın bu bölümünde elde edilen bulgular, Türkiye’de eğitim alanında okuryazarlık üzerine yapılan lisansüstü tezlerin belirlenen alt amaçlar çerçevesinde ilgili tablo ve grafiklerde yer verilerek yorumlanmaktadır.

3.1. Lisansüstü Tezlerin Yayın Yıllarına Göre Dağılımı İle İlgili Bulgular

Aşağıdaki tabloda eğitim alanında okuryazarlık üzerine yapılan lisansüstü tezlerin yıllara göre dağılımı verilmektedir.

Tablo 1. Okuryazarlık alanında yapılan lisansüstü tezlerin yıllara göre dağılımı

Yayın yılı	Yüksek				Toplam	
	lisans		Doktora		f	%
	f	%	f	%		
1998	1	0,48	-	-	1	0,32
2001	1	0,48	-	-	1	0,32
2002	2	0,96	1	1,00	3	0,97
2003	1	0,48	-	-	1	0,32
2004	-	-	-	-	-	-
2005	2	0,96	1	1,00	3	0,97
2006	1	0,48	1	1,00	2	0,64
2007	1	0,48	1	1,00	2	0,64
2008	18	8,65	4	4,00	22	7,14
2009	9	4,32	6	6,00	15	4,87
2010	8	3,84	6	6,00	14	4,54
2011	16	7,69	5	5,00	21	6,81
2012	12	5,76	8	8,00	20	6,49
2013	24	11,53	8	8,00	32	10,38
2014	12	5,76	10	10,00	22	7,14
2015	24	11,53	11	11,00	35	11,36
2016	22	10,57	9	9,00	31	10,06
2017	21	10,09	13	13,00	34	11,03
2018	30	14,42	11	9,00	41	13,31
2019	3	1,44	5	5,00	8	2,59
Toplam	208	100	100	100	308	100

Tablo 1 incelendiğinde 1998-2018 yılları arasında yayımlanan yüksek lisans tez sayısı 208'dir. Bu yıllar arasında hazırlanan 15 yüksek lisans tezi paylaşımına açık değildir. Okuryazarlık alanında yapılan ilk yüksek lisans tezine 1998 yılında ulaşılabilmektedir. En fazla yüksek lisans tezi 2018 yılında hazırlandığı tespit edilmiştir. 2002-2018 yılları arasında yayımlanan doktora tez sayısı ise 100'dür. Bu yıllar arasında hazırlanan 14 doktora tezi paylaşımına açık değildir. Okuryazarlık alanında yapılan ilk doktora tezine 2002 yılında ulaşılabilmektedir. Doktora tezlerinin de en fazla 2018 yılında hazırlandığı görülmektedir. Yüksek lisans düzeyinde hazırlanan tezler, doktora düzeyinde hazırlanan tezlerle kıyaslandığında nicelik olarak daha fazla olduğu görülmektedir.

3.2. Tezlerin Hazırlandığı Üniversiteye Göre Dağılımı İle İlgili Bulgular

Aşağıdaki tabloda eğitim alanında okuryazarlık üzerine yapılan lisansüstü tezlerin hazırlandığı üniversiteye göre dağılımı verilmektedir.

Tablo 2. Okuryazarlık alanında yapılan lisansüstü tezlerin hazırlandığı üniversiteye göre dağılımı

Üniversite	Yüksek lisans		Doktora		Toplam	
	f	%	f	%	f	%
Gazi Üniversitesi	18	8,65	22	22,00	40	12,98
Marmara Üniversitesi	15	7,21	12	12,00	27	8,76
Orta Doğu Teknik Üniversitesi	10	4,80	13	13,00	23	7,46
Çanakkale 18 Mart Üniversitesi	9	4,32	9	9,00	18	5,84
Ankara Üniversitesi	8	3,84	5	5,00	13	4,22
Fırat Üniversitesi	12	5,76	-	-	12	3,89
Hacettepe Üniversitesi	8	3,48	3	3,00	11	3,57
Anadolu Üniversitesi	3	1,44	8	8,00	11	3,57
Atatürk Üniversitesi	4	1,92	5	5,00	9	2,92
Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi	9	4,32	-	-	9	2,92
Eskişehir Osmangazi Üniversitesi	8	3,84	-	-	8	2,59
Balıkesir Üniversitesi	6	2,88	2	2,00	8	2,59
Ondokuz Mayıs Üniversitesi	3	1,44	5	5,00	8	2,59
Afyon Kocatepe Üniversitesi	6	2,88	1	1,00	7	2,72
Necmettin Erbakan Üniversitesi	5	2,40	1	1,00	6	1,94
Uludağ Üniversitesi	4	1,92	1	1,00	5	1,62
Abant İzzet Baysal Üniversitesi	4	1,92	1	1,00	5	1,62
Dumlupınar Üniversitesi	3	1,44	2	2,00	5	1,62
İhsan Doğramacı Bilkent Üniversitesi	5	2,40	-	-	5	1,62
Boğaziçi Üniversitesi	5	2,40	-	-	5	1,62
Niğde/Ömer Halisdemir Üniversitesi	5	2,40	-	-	5	1,62
Sakarya Üniversitesi	5	2,40	-	-	5	1,62
Çukurova Üniversitesi	4	1,92	-	-	4	1,29
Erzincan Üniversitesi	4	1,92	-	-	4	1,29
Pamukkale Üniversitesi	4	1,92	-	-	4	1,29
İnönü Üniversitesi	2	0,96	2	2,00	4	1,29
Karadeniz Teknik Üniversitesi	2	0,96	2	2,00	4	1,29
Dokuz Eylül Üniversitesi	1	0,48	2	2,00	3	0,97
Cumhuriyet Üniversitesi	3	1,44	-	-	3	0,97
Yeditepe Üniversitesi	3	0,48	-	-	3	0,97
Gaziosmanpaşa Üniversitesi	2	0,96	1	1,00	3	0,97

Erciyes Üniversitesi	1	0,48	1	1,00	2	0,64
Yıldız Teknik Üniversitesi	1	0,48	1	1,00	2	0,64
Bartın Üniversitesi	2	0,96	-	-	2	0,64
Giresun Üniversitesi	2	0,96	-	-	2	0,64
İstanbul Üniversitesi	2	0,96	-	-	2	0,64
Kastamonu Üniversitesi	2	0,96	-	-	2	0,64
Kahraman Maraş Sütçü İmam Üniversitesi	2	0,96	-	-	2	0,64
Kocaeli Üniversitesi	2	0,96	-	-	2	0,64
Adıyaman Üniversitesi	-	-	1	1,00	1	0,32
Amasya Üniversitesi	1	0,48	-	-	1	0,32
Adnan Menderes Üniversitesi	1	0,48	-	-	1	0,32
Aksaray Üniversitesi	1	0,48	-	-	1	0,32
Akdeniz Üniversitesi	1	0,48	-	-	1	0,32
İstanbul Aydın Üniversitesi	1	0,48	-	-	1	0,32
Harran Üniversitesi	1	0,48	-	-	1	0,32
Kırıkkale Üniversitesi	1	0,48	-	-	1	0,32
Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi	1	0,48	-	-	1	0,32
Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi	1	0,48	-	-	1	0,32
Süleyman Demirel Üniversitesi	1	0,48	-	-	1	0,32
Trakya Üniversitesi	1	0,48	-	-	1	0,32
Uşak Üniversitesi	1	0,48	-	-	1	0,32
Yüzüncü Yıl Üniversitesi	1	0,48	-	-	1	0,32
Zonguldak Karaelmas Üniversitesi	1	0,48	-	-	1	0,32
Toplam	208	100	100	100	308	100

Tablo 2 incelediğinde okuryazarlık konusuna ilişkin yapılan yüksek lisans tezleri en fazla Gazi Üniversitesi'nde (%8,65) hazırlandığı görülmektedir. Daha sonra Marmara (%7,21) ve Fırat Üniversitesi (%5,76) takip etmektedir. Okuryazarlık konusuna ilişkin yapılan doktora tezleri ise en fazla Gazi Üniversitesi'nde (%22,00) hazırlandığı, daha sonra Orta Doğu Teknik Üniversite'si (%13,00) ve Marmara (%12,00) Üniversite'leri takip etmektedir. Okuryazarlık ile ilgili hazırlanan lisansüstü tezlerin yapıldığı üniversitelere göre dağılımı incelendiğinde Gazi Üniversitesi'nde yapılan tez çalışmalarının çoğunlukta olduğu görülmektedir.

3.3. Tezlerin Anabilim Dallarına Göre Dağılımı İle İlgili Bulgular

Aşağıdaki tabloda okuryazarlık alanında yapılan lisansüstü tezlerin hazırlandığı akademik birimlerine göre dağılımı verilmektedir.

Tablo 3. Okuryazarlık alanında yapılan lisansüstü tezlerin anabilim dallarına göre dağılımı

Anabilim Dalları (ABD)	Yüksek lisans		Doktora		Toplam	
	f	%	f	%	f	%
Fen Bilgisi Eğitimi ABD	52	25,00	21	21,00	73	23,70
Sınıf Eğitimi ABD	27	12,98	12	12,00	39	12,66
Eğitim Programları ve Öğretim ABD	31	14,90	8	8,00	39	12,66
Matematik Eğitimi ABD	27	12,98	10	10,00	37	12,01
Sosyal Bilgiler Eğitimi ABD	14	6,73	17	17,00	31	10,06
Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi ABD	16	7,69	5	5,00	21	6,81
Türkçe Eğitimi ABD	6	2,88	6	6,00	12	3,89
Okulöncesi Eğitimi ABD	6	2,88	5	5,00	11	3,57
Resim - İş Eğitimi ABD	4	1,92	4	4,00	8	2,59
Eğitimde Ölçme ve Değerlendirme ABD	4	1,92	4	4,00	8	2,59
Yaşam boyu öğrenme ABD	3	1,49	2	2,00	5	1,62
Biyoloji Eğitimi ABD	3	1,49	2	2,00	5	1,62
Eğitim Yönetimi ve Denetimi ABD	4	1,99	-	-	4	1,28
Zihin Engelliler Eğitimi ABD	2	0,96	1	1,00	3	0,96
İngiliz Dili Eğitimi ABD	1	0,48	2	2,00	3	0,96
Müzik Eğitimi ABD	1	0,48	1	1,00	2	0,64
Fizik Eğitimi ABD	1	0,48	-	-	1	0,32
Kimya Eğitimi ABD	1	0,48	-	-	1	0,32
Coğrafya Eğitimi ABD	1	0,48	-	-	1	0,32
Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık ABD	1	0,48	-	-	1	0,32
Uzaktan Eğitim ABD	1	0,48	-	-	1	0,32
İşitme Engelliler Eğitimi ABD	1	0,48	-	-	1	0,32
Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği ABD	1	0,48	-	-	1	0,32
Toplam	208	100	100	100	308	100

Tablo 3 incelediğinde okuryazarlık konusundaki yüksek lisans ve doktora tezlerin büyük bir çoğunluğu Fen Bilgisi Eğitimi Anabilim Dalı'nda (%23,70) yapıldığı görülmektedir. Ardından Sınıf Eğitimi ve Eğitim Programları ve Öğretim Anabilim Dalı (%22,90) takip etmektedir.

3.4. Tezlerin Araştırmacı Cinsiyetine Göre Dağılımı İle İlgili Bulgular

Aşağıdaki tabloda okuryazarlık alanında yapılan lisansüstü tezlerin araştırmacı cinsiyetine göre dağılımı verilmektedir.

Tablo 4. Okuryazarlık alanında yapılan lisansüstü tezlerin araştırmacı cinsiyetine göre dağılımı

Araştırmacı cinsiyeti	Yüksek lisans		Doktora		Toplam	
	f	%	f	%	f	%
Kadın	135	64,90	53	53,00	188	61,03
Erkek	73	35,10	47	47,00	120	38,96
Toplam	208	100	100	100	308	100

Okuryazarlık konusuna ilişkin yapılan lisansüstü tezlerin araştırmacı cinsiyetine göre dağılımını gösteren Tablo 4 incelendiğinde, kadın araştırmacıların (%64,90) erkek araştırmacılara (%35,10) göre daha fazla yüksek lisans tezi hazırladığı; yine aynı şekilde kadın araştırmacıların (%53,00) erkek araştırmacılara (%47,00) göre daha fazla doktora tezi hazırladığı görülmektedir.

3.5. Tezlerin Okuryazarlık Konu Alanlarına Göre Dağılımı İle İlgili Bulgular

Aşağıdaki tabloda yapılan lisansüstü tezlerin okuryazarlık konu alanlarına ilişkin dağılımı verilmektedir.

Tablo 5. Okuryazarlık konu alanlarına göre dağılımı

Okuryazarlık konu alanı	Yüksek lisans		Doktora		Toplam	
	f	%	f	%	f	%
Medya okuryazarlığı	25	12,01	14	14,00	39	12,66
Matematik okuryazarlığı	28	13,46	10	10,00	38	12,33
Fen/fen ve teknoloji okuryazarlığı	27	12,98	7	7,00	34	11,03
Çevre okuryazarlığı	21	10,09	10	10,00	31	10,06
Bilimsel okuryazarlık	18	8,65	6	6,00	24	7,79
Görsel okuryazarlık	5	2,40	6	6,00	11	3,57
Erken okuryazarlık	7	3,36	4	4,00	11	3,57
Bilgi okuryazarlığı	10	4,80	-	-	10	3,24
Alternatif/ölçme-değerlendirme okuryazarlığı	5	2,40	5	5,00	10	3,24
Teknoloji/bilişim teknolojileri okuryazarlığı	7	3,36	1	1,00	8	2,59
İstatistiksel okuryazarlık	5	2,40	2	2,00	7	2,27
Bilgisayar okuryazarlığı	5	2,40	1	1,00	6	1,94

Okuryazarlık becerileri	3	1,49	3	3,00	5	1,62
Görsel matematik okuryazarlığı	5	2,40	-	-	5	1,62
Finansal okuryazarlık	2	0,96	2	2,00	4	1,28
Sayısal okuryazarlık	2	0,9	1		3	0,96
		6		1,00		
Harita ve yön/harita okuryazarlığı	2	0,99	1	1,00	3	0,96
İşlevsel yetişkin/yetişkin okuryazarlığı	2	0,99	1	1,00	3	0,96
Dijital okuryazarlık	3	1,49	-	-	3	0,96
Tarih okuryazarlığı	1	0,48	1	1,00	2	0,64
Hukuk okuryazarlığı	1	0,48	1	1,00	2	0,64
Duygusal okuryazarlık	1	0,48	1	1,00	2	0,64
Coğrafya okuryazarlığı	-	-	2	2,00	2	0,64
Ekonomi okuryazarlığı	-	-	2	2,00	2	0,64
Eleştirel okuryazarlık	-	-	2	2,00	2	0,64
Grafik okuryazarlığı	2	0,96	-	-	2	0,64
Sağlık okuryazarlığı	-	-	2	2,00	2	0,64
Müzik okuryazarlığı	1		1	1,00	2	0,64
		0,48				
Program okuryazarlığı	1		1	1,00	2	0,64
		0,48				
Aile okuryazarlığı	-	-	1	1,00	1	0,32
Akademik okuryazarlığı	-	-	1	1,00	1	0,32
Biyçeşitlilik okuryazarlığı	1	0,48	-	-	1	0,32
Biyolojik okuryazarlık	1	0,48	-	-	1	0,32
Biyoteknoloji okuryazarlığı	-	-	1	1,00	1	0,32
Çok katmanlı okuryazarlık	1	0,48	-	-	1	0,32
Enerji okuryazarlığı	1	0,48	-	-	1	0,32
Ev içi okuryazarlığı	1	0,48	-	-	1	0,32
Eko-okuryazarlığı	-	-	1	1,00	1	0,32
Genetik okuryazarlığı	-	-	1	1,00	1	0,32
İmge-simge okuryazarlığı	-	-	1	1,00	1	0,32
İşlevsel okuryazarlık	-	-	1	1,00	1	0,32

Kazanım okuryazarlığı	1	0,48	-	-	1	0,32
Kredi kartı okuryazarlığı	1	0,48	-	-	1	0,32
Mobil öğrenme okuryazarlık becerisi	1	0,48	-	-	1	0,32
Okyanus okuryazarlığı	1	0,48	-	-	1	0,32
Okuma becerileri okuryazarlığı	1	0,48	-	-	1	0,32
Pedagojik okuryazarlık	1	0,48	-	-	1	0,32
Siyaset okuryazarlığı	-	-	1	1,00	1	0,32
Tarım okuryazarlığı	-	-	1	1,00	1	0,32
Dil değerlendirme okuryazarlığı	1	0,48	-	-	1	0,32
Karşılaştırmalı çalışmalar	-	-	1	1,00	1	0,32
-Erken ile ev içi ve sınıf						
-Medya ve eleştirel	2	0,96	-	-	2	0,64
-Medya ve bilim	1	0,48	-	-	1	0,32
-Medya ve TV						
-Matematik ve problem çözme	1	0,48	-	-	1	0,32
-Matematik ve bilgisayar	-	-	1	1,00	1	0,32
-Matematik ve finansal	1	0,48	-	-	1	0,32
-Matematik ve fen	-	-	1	1,00	1	0,32
-Matematik, okuma ve fen	3	1,44	-	-	3	0,96
	-	-	1	1,00	1	0,96
Toplam	208	100	100	100	308	100

Okuryazarlık üzerine yapılan lisansüstü tez çalışmaları konu alanı başlığı altında 50 farklı okuryazarlık incelenmiştir. Tablo 5 incelendiğinde eğitim alanında okuryazarlık konusundaki tezlerin büyük bir çoğunluğu Medya okuryazarlığı (%12,66), Matematik okuryazarlığı (%12,33) ve Fen/fen ve teknoloji okuryazarlığı (%11,03) olduğu görülmektedir. Okuryazarlık konusunda incelenen yüksek lisans tezlerinde en fazla “Matematik okuryazarlığı (%13,46)” iken doktora tezlerinde en fazla “Medya okuryazarlığı (%14,00)” ile ilgili çalışmalar yapılmıştır.

Medya okuryazarlığı çerçevesinde yapılan yüksek lisans tez çalışmalarında öğrencilerin/öğretmen adaylarının/öğretmenlerin medya okuryazarlık düzeyleri/medya okuryazarlığına ilişkin görüşleri/medya okuryazarlığı dersine ilişkin tutumları; medya okuryazarlığı ile ilgili lisansüstü çalışmaların karşılaştırılması; öğretmen adaylarının medya okuryazarlığı düzeyleri ile çevrimiçi bilgi araştırma stratejileri düzeyleri; üniversite

öğrencilerinin Web 2.0 teknolojileri ile gelişmiş yeni medya okuryazarlık düzeyleri; medya okuryazarlığı becerilerini, ortaokul Türkçe Dersi Öğretim Programı ve ders etkinlikleri ile ilişkisi; ortaokul öğrencilerinin medya okuryazarlığı ile sosyal beceri düzeyleri ilişkisi; öğrencilerin televizyon dizilerindeki mesajları algılamalarında medya okuryazarlığının etkisi; televizyonun öğrencilerin ahlaki gelişimine olan etkileri; öğretmen adaylarının, medya okuryazarlığı dersinin öğretmen niteliklerinden çok kültürlü tutum geliştirmelerine etkisi; medya okuryazarlığının görsel kültür ve sanat eğitimi ekseninde çözümlenmesi; öğrencilerinin eleştirel düşünme düzeylerinin medya okuryazarlığı dersi açısından incelenmesine yönelik konular ele alınmıştır.

Medya okuryazarlığı çerçevesinde yapılan doktora tez çalışmalarında medya okuryazarlığı dersinin Türkçe öğretimiyle birleştirilmesi sürecinde, medya okuryazarlığı dersi öğretmenlerinde bulunması gereken yeterliklerin tespiti; öğrencilerin/öğretmen adaylarının medya okuryazarlık düzeylerinin belirlenmesi/medya okuryazarlığı hakkındaki görüşleri; eğitim fakültelerinde uygulanacak bir medya okuryazarlığı programı tasarısı, mesleki gelişim programının eleştirel medya aracılığıyla okul öncesi öğretmenlerinin mesleki gelişimlerine etkisi; medya okuryazarlığı bağlamında çocuk dergilerinin Türkçe dersinin işlenişine etkisi; öğretmen adaylarının medya okuryazarlık düzeyleri ile aktif vatandaşlığa ilişkin demokratik değer düzeyleri arasındaki ilişki/aktif vatandaşlık bağlamında toplum yaşamına katılma düzeyleri arasındaki ilişkinin belirlenmesi; ortaokul öğrencilerinin ve ebeveynlerinin televizyon ve internet kullanımlarına ilişkin tutum ve davranışlarının incelenmesi; ortaokul Türkçe derslerinde medya okuryazarlığı eğitimi; medya okuryazarlığının sosyal bilgiler programlarıyla ilişkilendirilmesi ve öğretimi; medya okuryazarlığı konusunda sosyal bilgiler öğretmen adaylarına yönelik olarak bir medya okuryazarlığı programı tasarısı geliştirilmesi; sosyal bilgiler öğretmen adaylarının medya okuryazarlık algılarının çeşitli değişkenlere göre farklılaşıp farklılaşmadığını bir ölçek geliştirerek incelenmesi gibi konular üzerinde durulmuştur.

Matematik okuryazarlığı çerçevesinde yapılan yüksek lisans tez çalışmalarında öğrencilere verilen matematik okuryazarlığı eğitiminin öğrencilerin matematik okuryazarlığı başarısına etkisi; PISA matematik okuryazarlık öğretiminin PISA sorusu yazma ve matematik okuryazarlık düzeyleri üzerine etkisi; 2012 PISA uygulamasına dayalı olarak, katılan ülkelerin matematik okuryazarlık seviyelerine etki eden faktörler; öğrencilerin matematik okuryazarlığı ile bilgi ve iletişim teknolojileri erişimi ve kullanımı arasındaki ilişkinin PISA 2012 verisiyle incelenmesi; öğrencilerinin işlemsel ve ölçümsel tahmin becerileri ile matematik okuryazarlıkları arasındaki ilişki; Türkiye'deki yetişkinlerin temel matematik okuryazarlık

seviyesi; öğrencilerinde matematik okuryazarlığı becerileri kapsamındaki kavram yanılgıları ile yanıltıcı davranışları arasındaki ilişki; matematiksel modelleme eğitiminin matematik okuryazarlığına etkisi; matematik öğretiminde teknoloji kullanımının öğrencilerin matematik okuryazarlığına etkisi; matematik okuryazarlık algı geçerlik ve güvenilirlik çalışması; matematik dersi öğretim programının matematik okuryazarlığı yeterlikleri bakımından değerlendirilmesi ve geliştirilmesi; öğretmenlerin matematik okuryazarlığı öz-yeterlikleri ile düşünme stilleri arasındaki ilişki; matematik uygulamaları dersinin öğrencilerin matematik okuryazarlığına etkisi; matematik okuryazarlığı özyeterlik inançları ile eleştirel düşünme eğilimleri; öğrencilerin aritmetik performansları ile matematik okuryazarlık puanları arasındaki ilişki; PISA 2012 matematik okuryazarlığı ile öğrenme ve öğretme süreci değişkenleri arasındaki ilişki; matematik okuryazarlığı soru yazma süreç ve becerilerinin gelişimi; ortaokul öğrencilerinin matematik okuryazarlık düzeylerinin matematik başarılarına etkisi ile ilgili çalışmalar yer almaktadır.

Matematik okuryazarlığı çerçevesinde yapılan doktora tez çalışmalarında öğretmenlerin matematik okuryazarlığına ilişkin kavrayışları; matematik okuryazarlığı ile ilgili aracı değişkenleri belirlemek; matematik okuryazarlığı becerilerinin ve problem çözme sürecindeki düşünme yollarının incelenmesi; öğrencilerin matematik okuryazarlıklarının niceliksel muhakemelerinin güçlendirilerek desteklenmesi; matematiksel modelleme yaklaşımına dayalı bir öğretim deneyinde ortaokul sekizinci sınıf öğrencilerinin matematiksel iletişim becerilerinin, matematik okuryazarlığı performanslarının, araştırma kapsamında ele alınan duyuşsal alan özelliklerinin ve matematiksel iletişim ile matematik okuryazarlığı performansı, matematiksel iletişim ile duyuşsal özellikler arasında varsa ilişkinin incelenmesi; modelleme etkinliklerinin öğrencilerin matematiksel okuryazarlıkları ve inançları üzerine etkisi; PISA 2003 ve PISA 2012 matematik okuryazarlığı üzerine uluslararası karşılaştırma; öğretmen adaylarının matematik okuryazarlığı problemlerini çözme becerilerini geliştirmeye yönelik konular ele alınmıştır.

Fen/fen ve teknoloji okuryazarlığı çerçevesinde yapılan yüksek lisans tez çalışmalarında evrensel fen okuryazarlık ölçeğinin Türkçe'ye uyarlanması ve öğretmen adaylarının evrensel fen okuryazarlık düzeyleri; öğrencilerin fen ve teknoloji dersindeki başarıları ile fen okuryazarlığı düzeylerinin karşılaştırılması; öğretmen adaylarının fen okuryazarlık düzeyleri ile fen öğretimi öz yeterlik inançlarının karşılaştırılması; öğretmenlerin fen okuryazarlığı ile ilgili görüşleri; PISA 2015 verisi kullanılarak çevre bilinci ve iyimserliğinin fen okuryazarlığı ile ilişkisi; PISA verilerine göre Türkiye'de fen okuryazarlığını etkileyen faktörler; düşük sosyoekonomik yapısına sahip yüksek başarı gösteren öğrencilerin fen okuryazarlığını etkileyen

faktörler; yaşam temelli REACT stratejisinin öğrencilerin akademik başarısına fen okuryazarlığı üzerine etkisi; öğrencilerin/öğretmenlerin ve öğretmen adaylarının fen ve teknoloji okuryazarlık düzeyleri; öğretmen adaylarının fen öğrenme becerisi, fen okuryazarlığı ve sosyobilimsel konulara yönelik tutumları; ailelerin fen ve doğa okuryazarlıklarının çocukların doğacı zeka düzeylerine etkisi; ilköğretim öğrencilerinin fen okuryazarlığını belirlemeye yönelik envanter geliştirme ve fen okuryazarlık düzeyleri; öğretmen adaylarının fen okuryazarlıklarını açıklayan model; sorgulayıcı-araştırmaya dayalı fen öğretimi yönteminin fen okuryazarlığına etkisi; öğrencilerin epistemolojik inançları ile PISA başarıları ve fen ve teknoloji okuryazarlığı; öğrencilerin fen okuryazarlık düzeyleri ile eleştirel düşünme düzeylerinin belirlenmesi; ailelerin fen okuryazarlık düzeylerinin öğrencilerin fen ve teknoloji ders başarısına etkisi çalışılan konulardır.

Fen/fen ve teknoloji okuryazarlığı çerçevesinde yapılan doktora tez çalışmalarında bilim tarihi eğitiminin ortaokul öğrencilerinin fen okuryazarlığına etkisi; PISA 2006 verisi kullanılarak öğrencilerin fen okuryazarlığına olan etkisinin kültürlerarası karşılaştırılması; PISA 2006’da okul ve öğrenci ile ilgili etkenlerin fen okuryazarlık becerilerine etkisi; fen ve teknoloji dersinde, fen okuryazarlığını geliştirici etkinliklerin kullanımının öğrencilerin akademik başarıları, fen ve teknoloji dersine yönelik tutumları; öğretmenlerinin fen ve teknoloji okuryazarlıkları ile öğretim yeterliklerinin; öğrencilerin yapılandırmacı öğrenme yoluyla fen okuryazarlığının geliştirilmesine ilişkin çalışmalar yer almaktadır.

Çevre okuryazarlığı çerçevesinde yapılan yüksek lisans tez çalışmalarında öğrencilerin/öğretmenlerin çevre okuryazarlığı düzeyleri; öğretmen adaylarının çevre okuryazarlık düzeyleri ile ekolojik ayak izlerinin incelenmesi; öğretmen adaylarının çevre okuryazarlıklarının epistemolojik inançları vasıtasıyla incelenmesi; proje tabanlı öğrenme yönteminin/bilgisayar destekli çevre eğitiminin/örnek olay yönteminin öğrencilerin/öğretmenlerin çevre okuryazarlıklarına etkisi; bulunan üstün yetenekli öğrencilerle normal okullarda bulunan akranlarının çevre okuryazarlık düzeylerini karşılaştırılması; ortaöğretim öğrencilerinin çevre okuryazarlığı, başarı ve kimyaya karşı tutumları; öğretmen adaylarının çevre okuryazarlığının gelişiminde argümantasyon ile probleme dayalı öğrenme yaklaşımının kullanımının etkisi ile ilgili çalışmalar yer almaktadır.

Çevre okuryazarlığı çerçevesinde yapılan doktora tez çalışmalarında öğretmenlerin/öğretmen adaylarının çevre okuryazarlık düzeyleri; eko-okul uygulamalarının ilköğretim öğrencilerinin çevre okuryazarlığı düzeylerine etkileri; sınıf dışı öğretim uygulamasının çevre okuryazarlığı üzerine etkisi; çevre bilimi dersinin öğretmen adaylarının çevre okuryazarlığına ve

sürdürülebilir çevreye yönelik tutumları öğrenci merkezli öğretimin öğretmen adaylarının çevre okuryazarlığı düzeyine etkisinin belirlenmesine ilişkin konular tezlerde yer almaktadır.

Bilimsel okuryazarlık çerçevesinde yapılan yüksek lisans tez çalışmalarında öğretmen adaylarının bilimsel okuryazarlık düzeylerini ve bilime yönelik tutumları; öğrencilerin bilimsel okuryazarlık düzeyleri; biyoloji ders kitaplarının bilimsel okuryazarlık temaları açısından incelenmesi; öğrencilerin bilimsel okuryazarlık ve sorun çözme becerileri düzeylerinin tespiti; öğretmen adaylarının bilimsel okuryazarlıkları ve eleştirel düşünme becerileri arasındaki ilişkinin incelenmesi; bilimsel dergilerin öğrencilerinin bilimsel okuryazarlığına ve fen ve teknoloji dersine yönelik tutumlarına etkisi; üstün zekâlı öğrencilerin bilim okuryazarlığının analizi ile ilgili çalışmalar yer almaktadır.

Bilimsel okuryazarlık çerçevesinde yapılan doktora tez çalışmalarında fen derslerinde yapılan bilimsel okuryazarlığının bileşenlerinin gelişimi; öğrencilerin bilimsel okuryazarlıkları ile bazı bilişsel değişkenler arasındaki ilişki; bilimsel kurgu etkinliklerinin öğretmen adaylarının bilimsel okuryazarlıklarına ve bilime karşı tutumları; öğrencilerin bilimsel okuryazarlıklarının geliştirilen ölçme aracıyla incelenmesi; öğretmen adaylarının bilimsel okuryazarlıklarının geliştirilmesine ilişkin konular yer almaktadır.

Erken okuryazarlık çerçevesinde yapılan yüksek lisans tez çalışmalarında okul öncesi eğitim kurumuna devam eden ve etmeyen 12-36 aylık çocukların ev erken okuryazarlık ortam özelliklerinin incelenmesi; Türk olan ve olmayan okul öncesi dönem çocuklarının Türkçe erken okuryazarlık becerileri değerlendirilmesi; zihinsel yetersizliği olan ve normal gelişim gösteren çocukların erken okuryazarlık becerilerine ve uygulamalarına ilişkin anne görüşleri; çocuk/ev erken dil ve okuryazarlık gözlem aracının Türkçe'ye uyarlanması; okul öncesi eğitimi öğretmenlerinin zihinsel yetersizliği bulunan öğrencilerin erken okuryazarlık becerilerinin desteklenmesine ilişkin görüşleri; birinci sınıfa erken okuryazar olarak başlayan çocuklara yönelik öğretmen tutumlarına ilişkin konular tezlerde yer almaktadır.

Erken okuryazarlık çerçevesinde yapılan doktora tez çalışmalarında anaokullarında erken okuryazarlık çevresinin değerlendirilmesi; okul öncesi eğitim programına uyarlanmış piramit metodunun 5 yaş çocuklarının dil ve erken okuryazarlık becerilerine etkisi; erken okuryazarlık becerilerinin gelişiminde ses bilgisi farkındalık programının etkisine ilişkin çalışmalar yer almaktadır.

Görsel okuryazarlığı çerçevesinde yapılan yüksek lisans tez çalışmalarında öğrencilerinin görsel okuryazarlık düzeyleri; görsel sanatlar dersinin, öğrencilerin görsel okuryazarlık becerilerinin gelişimine etkisi; öğretmen adaylarının görsel okuryazarlığa ilişkin görüşlerinin incelenmesi yer almaktadır.

Görsel okuryazarlığı çerçevesinde yapılan doktora tez çalışmalarında Temel tasarım derslerinin görsel okuryazarlık üzerindeki etkisi; Türkçe derslerinde görsel okuryazarlık yoluyla okuma becerilerinin geliştirilmesi; görsel farkındalık eğitim programının 5-6 yaş çocuklarının görsel okuryazarlıklarına etkisi; ilköğretim programlarında yer alan görsel okuryazarlık kazanımlarının değerlendirilmesi; görsel okuryazarlık ve eleştirel pedagoji ilişkisi ile ilgili çalışmalar yer almaktadır.

Bilgi okuryazarlığı çerçevesinde yapılan yüksek lisans tez çalışmalarında öğrencilerin/öğretmenlerin/öğretmen adaylarının bilgi okuryazarlıklarının incelenmesi; öğretmen adaylarının bilgi okuryazarlığı becerilerindeki zorlanma düzeyleri; öğretmen adaylarının yaşam boyu öğrenme eğilimleri ile bilgi okuryazarlığı becerileri arasındaki ilişki; öğretmenlerin dijital vatandaşlık, bilgi okuryazarlığı ve internet-bilgisayar kullanım öz-yeterlik düzeyleri; üniversite öğrencilerinin web 2.0 teknolojileri kullanım durumları ile bilgi okuryazarlığı öz-yeterlik algıları arasındaki ilişkinin incelenmesi; Web tabanlı etkileşimli çoklu öğrenme ortamlarının bilgi okuryazarlığı performansına etkisi; öğretmen adaylarının bilgi ve bilgi okuryazarlığı öz-yeterlik algılarının belirlenmesi ile ilgili çalışmalar bulunmaktadır.

Alternatif/ölçme-değerlendirme okuryazarlığı çerçevesinde yapılan yüksek lisans tez çalışmalarında öğretmenlerin değerlendirme okuryazarlığı ve değerlendirme okuryazarlığına ilişkin öz yeterliliklerinin araştırılması; öğretmen adaylarının ölçme-değerlendirme okuryazarlık düzeyleri; öğretmen adaylarının alternatif ölçme ve değerlendirme yaklaşımlarına yönelik okuryazarlık ve öz yeterlik düzeylerinin geliştirilmesine yönelik çalışmalar yer almaktadır.

Alternatif/ölçme-değerlendirme okuryazarlığı çerçevesinde yapılan doktora tez çalışmalarında İngilizce okutmanlarının yabancı dilde ölçme değerlendirme okuryazarlığı; İngilizce öğretmen adaylarının yabancı dil öğretiminde değerlendirme okuryazarlığını geliştirilmesi ve artırılması; öğretmen adaylarının tamamlayıcı ölçme-değerlendirme/ölçme-değerlendirme tekniklerine yönelik okuryazarlık düzeylerinin mikro öğretim aracılığıyla geliştirilmesine ilişkin çalışmalar yer almaktadır.

Teknoloji/bilişim teknolojileri okuryazarlığı çerçevesinde yapılan yüksek lisans tez çalışmalarında teknoloji okuryazarlığına ilişkin öğretmenlerinin görüşleri; öğretmenlerin bilgi teknolojileri okuryazarlık düzeyleri; fen öğretiminde teknoloji okuryazarlığının durumu; teknoloji okuryazarlığını geliştirmek üzere yetişkinlere yönelik eğitim programı; yetişkinlerin teknoloji okuryazarlığı eğitim ihtiyacını belirlemek; öğrencilere bilişim teknoloji okuryazarlığı

becerileri kazandırılması; öğretmenlerinin bilişim teknolojileri okuryazarlık düzeylerinin belirlenmesi ile ilgili çalışmalar bulunmaktadır.

Teknoloji/bilişim teknolojileri okuryazarlığı çerçevesinde yapılan doktora tez çalışmalarında öğretmen adaylarının teknoloji okuryazarlığı düzeylerinin ve teknoloji ile bütünleştirilmiş sosyal bilgiler öğretimine yönelik görüşlerinin incelenmesi ile ilgili araştırmalar yer almaktadır. İstatistiksel okuryazarlık çerçevesinde yapılan yüksek lisans tez çalışmalarında öğrencilerin istatistiksel okuryazarlıklarının incelenmesi; istatistiksel okuryazarlık ölçeği geliştirilmesi; öğretmen adaylarının istatistiksel okuryazarlıkları, istatistiğe yönelik tutumları ile ilgili çalışmalar bulunmaktadır.

İstatistiksel okuryazarlık çerçevesinde yapılan doktora tez çalışmalarında üniversite öğrencilerinin istatistik okuryazarlığının incelenmesi; öğrencilerinin istatistiksel problem çözme becerilerinin geliştirilmesi üzerine öğretim uygulamaları yaparak bu uygulamaların öğrencilerin istatistiksel problem çözme becerilerine etkisinin incelenmesi; proje tabanlı öğrenme yaklaşımının öğrencilerin istatistiksel okuryazarlık seviyelerine ve istatistiğe yönelik tutumlarının incelenmesi yer almaktadır.

Bilgisayar okuryazarlık çerçevesinde yapılan yüksek lisans tez çalışmalarında öğrencilerin bilgisayar okuryazarlığı yeterliliğini etkileyen faktörler; öğretmenlere yönelik bilgisayar okuryazarlığı öğreticisi; bilgisayar okuryazarlığının öğretilmesinde işbirliğine dayalı öğrenme yönteminin etkisi; öğretmen ve öğrencilerin bilgisayar okuryazarlık düzeyleri; bilgisayar okuryazarlığı becerisi ediniminde e-portfolio sürecine ilişkin çalışmalar mevcuttur.

Bilgisayar okuryazarlık çerçevesinde yapılan doktora tez çalışmalarında bilgisayar okuryazarlığı testinin bilgisayar ortamında bireye uyarlanmış test olarak uygulanabilirliği ele alınmıştır.

Okuryazarlık becerileri çerçevesinde yapılan yüksek lisans tez çalışmalarında işitme kayıplı bir çocuğun gelişen okuryazarlık yaşantılarının incelenmesi; ailelerin, okul öncesi dönemdeki çocuklarının okuryazarlık becerilerini desteklemek için kullandıkları okuryazarlık uygulamaları; PISA 2009 uygulaması okuma becerileri okuryazarlığını etkileyen faktörlerin belirlenmesine ilişkin çalışmalar yer almaktadır.

Okuryazarlık becerileri çerçevesinde yapılan doktora tez çalışmalarında sosyal bilgiler dersinde okuryazarlık becerilerinin geliştirilmesi; internette arama-anlama stratejilerinin öğretimi yoluyla ilkökul 4. sınıf öğrencilerinin yeni okuryazarlık becerilerinin geliştirilmesi; teknoloji destekli öğrenme ortamlarının işitme engelli öğrencilerin okuryazarlık ve iletişim becerileri üzerindeki etkilerinin incelenmesi ile ilgili araştırmalar yer almaktadır.

Harita ve yön/harita okuryazarlığı çerçevesinde yapılan yüksek lisans tez çalışmalarında öğrencilerde harita okuryazarlığının geliştirilmesine ilişkin öğretmen görüşleri; öğrencilerinin harita okuryazarlık düzeylerinin incelenmesine ilişkin araştırmalar mevcuttur.

Harita ve yön/harita okuryazarlığı çerçevesinde yapılan doktora tez çalışmalarında öğrencilerin harita ve yön okuryazarlığına sahip olma düzeyleri ile bu okuryazarlığı yaşama aktarabilme durumları ile ilgili araştırma yer almaktadır.

Tarih okuryazarlığı çerçevesinde yapılan yüksek lisans tez çalışmalarında öğrencilerinin tarihsel okuryazarlık durumlarının belirlenmesine ilişkin araştırma mevcuttur.

Tarih okuryazarlığı çerçevesinde yapılan doktora tez çalışmasında öğrencilerin tarih okuryazarlığı durumlarını belirlemek ve farklı sınıf içi tarihi roman kullanım tekniklerinin öğrencilerin tarih okuryazarlığı düzeylerine olan etkisini tespiti yer almaktadır.

Hukuk okuryazarlığı çerçevesinde yapılan yüksek lisans tez çalışmasında öğretmen adaylarının hukuk okuryazarlık düzeylerinin belirlenmesi mevcuttur.

Hukuk okuryazarlığı çerçevesinde yapılan doktora tez çalışmasında öğrencilerin hukuk okuryazarlık düzeylerinin belirlenmesi yer almaktadır.

Duygusal okuryazarlık çerçevesinde yapılan yüksek lisans tez çalışmasında öğrencilerin öğrencilerinin duygusal okuryazarlık beceri düzeylerinin belirlenmesi yer almaktadır.

Duygusal okuryazarlık çerçevesinde yapılan doktora tez çalışmasında duygusal okuryazarlık eğitiminin öğrencilerin duygusal zekâ düzeyine etkisini incelenmektedir.

Finansal okuryazarlık çerçevesinde yapılan yüksek lisans tez çalışmasında öğrencilerin finansal okuryazarlığının incelenmesi yer almaktadır.

Finansal okuryazarlık çerçevesinde yapılan doktora tez çalışmasında öğrencilerin matematiksel modelleme etkinlikleriyle finansal okuryazarlıklarının incelenmesi; Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının finansal okuryazarlıklarının geliştirilmesine yönelik bir model önerisinin ortaya konması amaçlanmaktadır.

Görsel matematik okuryazarlığı çerçevesinde yapılan yüksek lisans tez çalışmalarında öğretmen adaylarının görsel matematik okuryazarlık düzeyleri; öğrencilerin görsel matematik okuryazarlığı öz yeterlik algıları; öğrencilerin görsel matematik okuryazarlığı öz yeterlik algıları ile gerçek performanslarının karşılaştırılması; gerçekçi matematik eğitimi yaklaşımının öğrencilerinin görsel matematik okuryazarlığı düzeyine ve problem çözme becerilerine etkisinin incelenmesi üzerine çalışmalar yer almaktadır.

Coğrafya okuryazarlığı çerçevesinde yapılan doktora tez çalışmasında öğretmen adaylarının/öğrencilerinin coğrafya okuryazarlık düzeylerinin belirlenmesine ilişkin araştırma yer almaktadır.

Dijital okuryazarlık çerçevesinde yapılan yüksek lisans tez çalışmalarında öğretmen adaylarının dijital okuryazarlık düzeyleri ve siber zorbalığa ilişkin duyarlılıkları; dijital hikâye anlatımı atölyesi yoluyla yaşlıların dijital okuryazarlık deneyimleri; öğretmenler, veliler ve velilerin çocuklarına ilişkin dijital okuryazarlık yeterlilik algılarının incelenmesine ilişkin çalışmalar yer almaktadır.

Ekonomi okuryazarlığı çerçevesinde yapılan doktora tez çalışmalarında ortaokul ekonomi okuryazarlığı standartlarının belirlenmesi ve öğretim programlarındaki yeri; öğrencilerin ekonomi okuryazarlığı durumu ve geliştirilmesi ile ilgili araştırmalar bulunmaktadır.

Eleştirel okuryazarlık çerçevesinde yapılan doktora tez çalışmalarında ortaokul Türkçe derslerinde eleştirel okuryazarlık eğitimi; 5. sınıf Türkçe dersinde eleştirel okuryazarlık uygulamaları ile ilgili araştırmalar yer almaktadır.

Grafik okuryazarlığı çerçevesinde yapılan yüksek lisans tez çalışmalarında öğrencilerin sosyal bilgiler dersindeki grafik okuryazarlık düzeyleri; öğrencilerin grafik okuryazarlık etkinlikleri ile karar verme beceri ve kavram öğrenmeleri arasındaki ilişkileri inceleyen araştırmalar yer almaktadır.

Sağlık okuryazarlığı çerçevesinde yapılan doktora tez çalışmalarında yetişkinlerin sağlık okuryazarlık durumları; öğrencilerin sağlık okuryazarlık düzeyleri ve ders kitaplarını sağlık okuryazarlığını kazandırmaya yönelik yeterliliği açısından inceleyen çalışmalar yer almaktadır. İşlevsel yetişkin/yetişkin okuryazarlığı çerçevesinde yapılan yüksek lisans tez çalışmalarında yetişkin okuryazarlık programlarının değerlendirilmesi; işlevsel yetişkin okuryazarlığı programı gönüllülerine ilişkin çalışmalar bulunmaktadır.

İşlevsel yetişkin/yetişkin okuryazarlığı çerçevesinde yapılan doktora tez çalışmalarında Türkiye'deki yetişkin okuryazarlığı yaklaşım ve uygulamalarının değerlendirilmesi; öğrencilerinin işlevsel okuryazarlık düzeylerinin incelenmesi ile ilgili çalışmalar yer almaktadır.

Müzik okuryazarlığı çerçevesinde yapılan yüksek lisans ve doktora tez çalışmalarında öğrencilerin müzik okuryazarlık düzeylerinin incelenmesine ilişkin çalışmalar bulunmaktadır.

Sayısal okuryazarlığı çerçevesinde yapılan yüksek lisans ve doktora tez çalışmalarında öğretmen adaylarının/öğrencilerinin sayısal okuryazarlık düzeylerinin belirlenmesi üzerine araştırmalar bulunmaktadır.

Program okuryazarlığı çerçevesinde yapılan yüksek lisans tez çalışmalarında öğretmenlerin program okuryazarlık düzeylerinin belirlenmesine ilişkin araştırma yer almaktadır.

Program okuryazarlığı çerçevesinde yapılan doktora tez çalışmalarında okul yöneticilerinin program okuryazarlıklarına yönelik eğitim programının geliştirilmesi ve değerlendirilmesi üzerine bir çalışma yer almaktadır.

Aile okuryazarlığı çerçevesinde yapılan doktora tez çalışmalarında velilere yönelik aile okuryazarlığı programı geliştirme çalışması yer almaktadır.

Akademik okuryazarlığı çerçevesinde yapılan doktora tez çalışmasında yabancılara Türkçe öğretiminde akademik okuryazarlık öğretimine yönelik araştırma yer almaktadır.

Biyoeçitlilik okuryazarlığı çerçevesinde yapılan yüksek lisans tez çalışmasında öğretmen adaylarının medya kullanımının biyoeçitlilik okuryazarlıklarına ve akademik başarılarına etkisini inceleyen araştırma bulunmaktadır.

Biyolojik okuryazarlık çerçevesinde yapılan yüksek lisans tez çalışmasında öğretmen adaylarının biyolojik okuryazarlığının değerlendirilmesi yer almaktadır.

Biyoteknoloji okuryazarlığı çerçevesinde yapılan doktora tez çalışmasında Web 2.0 araçları ile desteklenen öğretimin öğretmen adaylarının biyoteknoloji okuryazarlıklarına etkisini belirlenmektedir.

Çok katmanlı okuryazarlık çerçevesinde yapılan yüksek lisans tez çalışmasında çok katmanlı (yazılı, sesli, görsel formlardaki metinler) okuryazarlık eğitimi açısından incelenen temadaki metinlerin durumuna ilişkin bir çalışma yer almaktadır.

Enerji okuryazarlığı çerçevesinde yapılan yüksek lisans tez çalışmasında probleme dayalı öğrenmenin öğrencilerinin enerji okuryazarlığını geliştirilmesine yönelik bir araştırma bulunmaktadır.

Ev içi okuryazarlık çerçevesinde yapılan yüksek lisans tez çalışmasında okul öncesi dönemi çocuklarının okumaya karşı tutumları ile ev içi okuryazarlık ortamının ilişkisinin araştırılmasına yönelik araştırma yer almaktadır.

Eko-okuryazarlığı çerçevesinde yapılan doktora tez çalışmasında öğretmen adaylarının eko-okuryazarlık (yeryüzündeki yaşam ilişkilerini bilmek ve bu yaşam koşullarına dair okuryazar olmak) düzeylerinin belirlenmesine ilişkin araştırma yer almaktadır.

Genetik okuryazarlık çerçevesinde yapılan doktora tez çalışmasında öğretmenlerin genetik okuryazarlık düzeylerinin ve karar verme süreçlerinin incelenmesine ilişkin araştırma yer almaktadır.

İmge-simge okuryazarlığı çerçevesinde yapılan doktora tez çalışmasında öğrencilerin evrensel kültür bağlamında imge-simge okuryazarlıklarını geliştirebilecekleri program çalışmasıdır.

İşlevsel okuryazarlık çerçevesinde yapılan doktora tez çalışmasında öğrencilerinin işlevsel okuryazarlık düzeyleri belirlenmesine ilişkin araştırma yer almaktadır.

Kazanım okuryazarlığı çerçevesinde yapılan yüksek lisans tez çalışmasında öğretmenlerinin kazanım okuryazarlığı durumlarını araştırmada oluşturulan bileşenlere göre incelemek ve söz konusu yeterliğe sahip olup olmadıklarını tespit etmektir.

Kredi kartı okuryazarlığı çerçevesinde yapılan yüksek lisans tez çalışmasında üniversite öğrencilerinin kredi kartına ilişkin bilgi düzeylerini, bu bilgiyi öğrenme şekillerini ve kredi kartı ödeme uygulamalarını incelenmektedir.

Mobil öğrenme okuryazarlık becerisi çerçevesinde yapılan yüksek lisans tez çalışmasında açık ve uzaktan öğrenenlerin mobil öğrenme okuryazarlık becerilerinin incelenmesine ilişkin çalışma yer almaktadır.

Okyanus okuryazarlığı çerçevesinde yapılan yüksek lisans tez çalışmasında öğrencilerin okyanus okuryazarlığını inceleyen araştırma yer almaktadır.

Okuma becerileri okuryazarlığı çerçevesinde yapılan yüksek lisans tez çalışmasında PISA 2009 uygulamasına katılan öğrencilerin okuma becerileri başarısını etkileyen faktörler incelenmiştir. Pedagojik okuryazarlık çerçevesinde yapılan yüksek lisans tez çalışmasında öğretmenlerin pedagojik okuryazarlık becerilerini ve iş doyumunu düzeyini ele alınmaktadır.

Siyaset okuryazarlığı çerçevesinde yapılan doktora tez çalışmasında öğretmen adaylarının siyaset okuryazarlık durumları incelenmektedir.

Tarım okuryazarlığı çerçevesinde yapılan doktora tez çalışmasında çok fonksiyonlu tarım okuryazarlığı kavramını içeren bir taslak model geliştirerek, geliştirilen bu taslak model ile Fen Bilimleri Dersi Öğretim Programında yer alan kazanımlarının ilişki durumlarını tespit etmektir. Dil değerlendirme okuryazarlığı çerçevesinde yapılan yüksek lisans tez çalışmasında İngilizce öğretmen adaylarının dil değerlendirme okuryazarlığını incelemeyi amaçlamaktadır.

Karşılaştırmalı olarak yapılan araştırmalarda; erken ile ev içi ve sınıf okuryazarlığı çerçevesinde yapılan doktora tezinde okul öncesi öğrencilerinin ev ve sınıf içi okuryazarlık ortamları incelenmektedir. Medya ve eleştirel okuryazarlık çerçevesinde yapılan yüksek lisans tezinde öğretmen/öğretmen adaylarının medya okuryazarlık düzeyleri ile eleştirel okuryazarlık düzeyleri arasındaki ilişkiyi ortaya koymaktır. Medya ve bilim okuryazarlığı çerçevesinde yapılan yüksek lisans tezinde dijital ve medya etkinliklerinin ortaokul öğrencilerinin ve ebeveynlerinin bilim okuryazarlığı ile medya okuryazarlığına etkisini tespit etmek amaçlanmıştır. Medya ve TV okuryazarlığı çerçevesinde yapılan yüksek lisans tezinde öğretmenlerin medya ve televizyon okuryazarlık düzeyleri ile eleştirel düşünme eğilimlerinin çeşitli değişkenler incelenmektedir. Matematik ve problem çözme okuryazarlığı çerçevesinde yapılan doktora tezinde öğrencilerin bilgi ve iletişim teknolojileri boyutların, matematik ve problem çözme okuryazarlık performansıyla ilişkilerini karşılaştırmak ve eğitim politikası

yetkililerinin bu boyutlara ilişkin algılarını ortaya koymaktadır. Matematik ve bilgisayar okuryazarlığı çerçevesinde yapılan yüksek lisans tezinde bilgisayar okuryazarlığının matematik okuryazarlığına etkisi ve bunlar arasındaki ilişki ile bu konularla ilgili öğrenci görüşleri incelenmiştir. Matematik ve finansal okuryazarlığı çerçevesinde yapılan doktora tezinde finansal okuryazarlık ve matematiksel okuryazarlık perspektifinde Türkiye ve Kanada öğretim programlarının incelenmiştir. Matematik ve fen okuryazarlığı çerçevesinde yapılan yüksek lisans tezlerinde sosyoekonomik açıdan dezavantajlı öğrencilerin fen ve matematik okuryazarlık alanlarında başarılarını etkileyen okul ve öğretmenle ilgili faktörler; öğrencilerin matematik, fen bilimleri okuryazarlığı ve okuma becerilerindeki performanslarının PISA 2012 verisine göre karşılaştırılması; aile ve okul özelliklerinin PISA okuma becerileri, matematik ve fen okuryazarlığını yordama gücünün yıllara göre incelenmesine ilişkin araştırmalar yer almaktadır. Matematik, okuma ve fen çerçevesinde yapılan doktora tezinde matematik, okuma ve fen performanslarını birlikte anlamlı olarak okul ve öğrenci düzeyi değişkenlerinin belirlenmesi amaçlanmaktadır.

3.6. Tezlerin Örneklem Gruplarına Göre Dağılımı İle İlgili Bulgular

Aşağıdaki tabloda okuryazarlık alanında yapılan lisansüstü tezlerin katılımcılara/ örneklem grubuna göre dağılımı verilmektedir.

Tablo 6. Okuryazarlık alanında yapılan lisansüstü tezlerin katılımcılara/örneklem grubuna göre dağılımı

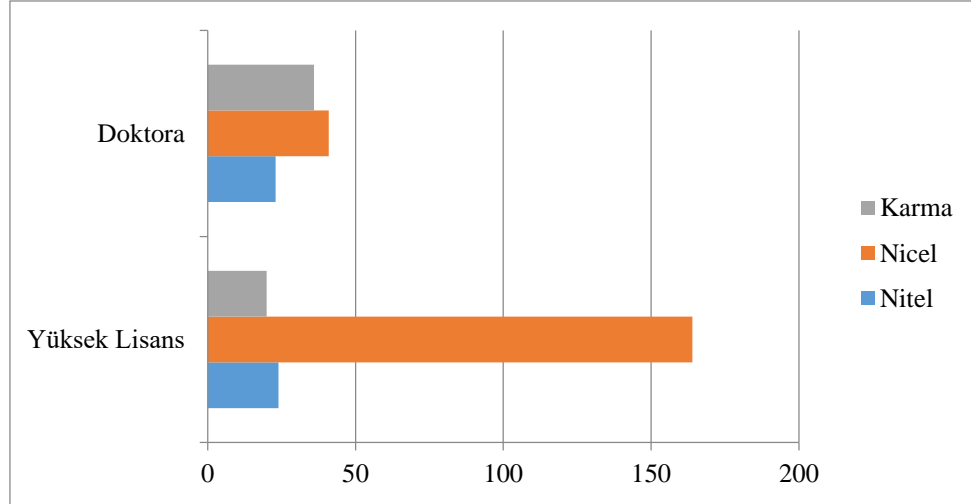
Katılımcılar/Örneklem Grubu	Yüksek lisans		Doktora		Toplam	
	<i>f</i>	%	<i>f</i>	%	<i>f</i>	%
Okul öncesi öğrencileri	2	0,96	4	4,00	6	1,94
İlkokul (1.2.3.4.sınıflar)	6	2,88	4	4,00	10	3,24
Ortaokul (5.6.7.8.sınıflar)	66	31,73	28	28,00	94	30,51
Ortaöğretim (9.10.11.12.sınıflar)	19	9,13	5	5,00	24	7,79
15 yaş grubu	12	5,76	7	7,00	19	6,16
Özel öğrenciler	5	2,40	1	1,00	6	1,94
Üniversite öğrencileri (lisans)	8	3,84	2	2,00	10	3,24
Öğretmen adayları	45	21,63	31	29,00	76	24,67
Öğretmen	20	9,61	7	7,00	27	8,76
Öğretim elemanları	-	-	1	1,00	1	0,32
Okul yöneticileri	-	-	1	1,00	1	0,32
Öğretim programı/ders kitapları	5	2,40	4	4,00	9	2,92
Ebeveynler (veliler)	4	1,92	1	1,00	5	1,62
Yetişkinler	6	2,98	2	2,00	8	2,59
Öğrenciler ve veliler	4	1,92	1	1,00	5	1,62

Öğrenciler ve öğretmenler	3	1,44	-	-	3	0,97
Öğretmenler ve veliler	1	0,48	-	-	1	0,32
Öğretmen ve öğretmen adayları	2	0,96	-	-	2	0,64
Öğretmen adayı ve öğretim elemanı	-	-	1	1,00	1	0,32
Toplam	208		100	100	100	308

Okuryazarlık ile ilgili hazırlanan lisansüstü tezlerde farklı eğitim kademeleri ve çeşitli katılımcılar yer almaktadır. Tabloda görüldüğü üzere yüksek lisans tezlerinde en fazla ortaokul kademesi öğrencileri (%31,73) katılımcılar/örneklem grubu olarak yer almaktadır. Doktora tezlerinde ise en fazla öğretmen adayları (%31,00) katılımcılar/örneklem grubu olarak yer aldığı görülmektedir. Özel öğrenci katılımcılar/örneklem grubunu; işitme kayıplı, yüksek başarılı ve dezavantajlı gibi öğrenciler oluşturmaktadır.

3.7. Tezlerin Araştırma Yöntemine Göre Dağılımı İle İlgili Bulgular

Aşağıdaki grafikte okuryazarlık alanında yapılan lisansüstü tezlerinde kullanılan araştırma yöntemi dağılımı verilmektedir.

Grafik 1. Okuryazarlık alanında yapılan lisansüstü tezlerinde kullanılan araştırma yöntemlerine göre dağılımı

Hazırlanan lisansüstü tezlerde kullanılan araştırma yöntemlerinin dağılımını gösteren grafik incelendiğinde, yüksek lisans tezlerinin araştırma yöntemine ait en fazla nicel yöntem (164), en az karma yöntem (20) olduğu görülmektedir. Doktora tezlerinin araştırma yöntemine ait en fazla nicel yöntem (41), en az nitel yöntem (23) kullanıldığı görülmektedir. Okuryazarlık ile ilgili hazırlanan lisansüstü tez araştırmalarında en çok nicel yöntemin tercih edildiği tespit

edilmiştir. Nicel yöntemlerden deneysel model, yarı deneysel model ve betimsel tarama modeli; nitel yöntemlerden eylem, durum çalışması, doküman incelemesi tercih edilmiştir.

4.SONUÇ VE TARTIŞMA

Türkiye’de eğitim alanında okuryazarlık üzerine yapılan 308 lisansüstü tez incelenmiştir. İnceleme doğrultusunda elde edilen sonuçlar çalışmanın amacı doğrultusunda cevap aranan sorular kapsamında yer verilerek, tartışılmıştır.

Lisansüstü tezlerin yayın yılına ilişkin bulgular incelendiğinde, 1998-2019 yılları arasında yayımlanan lisansüstü tezlerin 208’i yüksek lisans; 100’ü doktora tezidir. İncelenen bu tezlerden 29’u YÖK Tez Merkezi veri tabanında paylaşımına açık değildir. Lisansüstü tezlerinin yayım yılları incelendiğinde okuryazarlık üzerine yapılan ilk yüksek lisans tezi 1998; ilk doktora tezi 2002 yılında olduğu tespit edilmiştir. En fazla yüksek lisans ve doktora tezlerinin 2018 yılında hazırlandığı tespit edilmiştir. Yüksek lisans tezlerinin doktora tezlerine göre nicelik olarak daha fazla olduğu tespit edilmiştir. Bunun sebebi olarak, eğitim alanında yer alan üniversite kurumlarındaki lisansüstü programlarının (yüksek lisans ve doktora) yer alma durumları ve okuryazarlık alanı üzerine yapılan çalışmaların tercih edilme durumları şeklinde açıklanabilir. İlgili literatür kapsamında lisansüstü tezleri, tez yayın yılı çerçevesinde değerlendirildiği çalışmalar (Karadağ, 2009; Baş ve Beyhan; 2012; Kaya, 2013; Özenç ve Özenç, 2013; Karadağ, 2014; Maden vd., 2017; Şenyurt ve Özer Özkan, 2017) mevcuttur. Karadağ (2014) tarafından yapılan Türkiye’de ilköğretimde okuma ilgisi, alışkanlığı ve tutumlarına ilişkin tezlerin incelendiği çalışmada tezlerin genellikle yüksek lisans düzeyinde gerçekleştirildiğini ortaya koymaktadır.

Lisansüstü tezlerin yapıldıkları üniversiteler incelendiğinde, 54 farklı üniversitede hazırlandığı görülmektedir. Yüksek lisans tezleri en fazla Gazi Üniversitesinde hazırlandığı, ardından Marmara ve Fırat Üniversiteleri takip ettiği görülmektedir. Doktora tezleri ise en fazla Gazi Üniversitesinde hazırlandığı, ardından ODTÜ ve Marmara Üniversitelerinde yapıldığı görülmektedir. Aksoy ve Kaplan (2008) tarafından harita okuryazarlığı becerisi ile ilgili yapılan tezleri incelediği çalışmanın bulgusu ile Kaya (2013) tarafından coğrafya eğitimi ile ilgili yapılan tezleri incelediği araştırmanın bulgusu da Gazi Üniversitesi’nde yapılan tezlerin nicelik olarak daha fazla olduğu yönündedir. Haçat Oğuz ve Demir (2018) köklü üniversitelerde hazırlanan tez sayısının fazla olmasını, üniversitelerin kuruluş yıllarının diğerlerine göre daha önce olması ve akademik olanaklara daha fazla sahip olmalarıyla açıklamaktadır. Yüksek lisans ve doktora tezleri en fazla Gazi Üniversitede yapıldığına dikkat çekmektedir.

İncelenen lisansüstü tezleri hazırlandığı anabilim dalları incelendiğinde, okuryazarlık konusundaki tezlerin en fazla Fen Bilgisi Eğitimi Anabilim Dalı’nda yapıldığı görülmektedir.

Baş ve Beyhan (2012) değerler eğitimi konusunda yapılmış olan lisansüstü eğitim tezlerinin yapıldığı anabilim dallarına göre dağılımı incelendiğinde, bu konuda en fazla sayıda lisansüstü eğitim tezinin Eğitim Programları ve Öğretim Anabilim Dalı’nda yapıldığını; Karadağ (2009) tarafından eğitim bilimleri alanında yapılmış doktora tezlerin Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı’nda yapılan tezlerin daha fazla olduğunu ortaya koymaktadır.

Lisansüstü tezleri araştırmacı cinsiyetine göre dağılımı incelendiğinde, kadın araştırmacıların erkek araştırmacılara göre nicelik olarak daha fazla tez hazırladığı tespit edilmiştir. Özenç ve Özenç (2013) tarafından sınıf öğretmenleriyle ilgili olarak yapılan tezlerin incelenmesine dayalı çalışmada da kadın araştırmacıların sayıları erkeklere nazaran daha fazla olduğu sonucu ile aynı doğrultuda olduğu görülmektedir.

Lisansüstü tezleri okuryazarlık konu alanına göre çeşitlilik göstermektedir. Eğitim alanında okuryazarlık üzerine en fazla çalışılan konu “Medya okuryazarlığı, Matematik okuryazarlığı ve Fen/fen ve teknoloji okuryazarlığı” olduğu görülmektedir. İncelenen yüksek lisans tezlerinde en fazla “Matematik okuryazarlığı”; doktora tezlerinde ise en fazla “Medya okuryazarlığı” çalışmaları dikkat çekmektedir. Medya okuryazarlığı becerisinin geliştirilmesi ve medya okuryazarlığı eğitiminin daha kaliteli olması için lisansüstü düzeyde farklı içerikte çalışmaların yer aldığı bilinmektedir (Maden ve vd., 2017).

Lisansüstü tez araştırmaları katılımcılar/örneklem grubu seçimi incelendiğinde, çeşitli gruplarda katılımcıların yer aldığı görülmektedir. Yüksek lisans tezlerinde en fazla ortaokul kademesinde yer alan öğrenciler; doktora tezlerinde ise en fazla öğretmen adayları ile birlikte yapılan çalışmaların yer aldığı görülmektedir. İlgili alan yazın kapsamında araştırmacıların lisansüstü tezleri örneklem grubu bağlamında da değerlendirdiği çalışmalar (Çakıcı ve Ilgaz, 2011; Kaya, 2013; Özenç ve Özenç, 2013; Şenyurt ve Özer Özkan, 2017; Maden ve vd., 2017; Aksoy ve Kaplan, 2018; Haçat Oğuz ve Demir, 2018) yer almaktadır. Şenyurt ve Özer Özkan (2017) tarafından yapılan ölçme ve değerlendirme alanındaki yüksek lisans tezlerini incelendiği çalışmanın bulgusunda örneklem türünün çoğunlukla ilkokul, ortaokul ve lise öğrencisi olduğunu belirtmektedir.

Lisansüstü tezleri araştırma yöntemi kapsamında incelendiğinde, en fazla nicel modelin benimsendiği görülmektedir. Yüksek lisans tezlerinde en fazla nicel yöntem tercih edilirken, en az karma yöntem tercih edildiği; doktora tezlerinde ise en fazla nicel yöntem kullanılırken, en az nitel yöntemin kullanıldığı görülmektedir. Nicel yöntemlerden deneysel model, yarı deneysel model ve betimsel tarama modeli kullanılmaktadır. Benzer bir biçimde Çakıcı ve Ilgaz (2011) tarafından yapılan fen ve teknoloji programı ile ilgili yapılan tezlerin incelendiği çalışmanın sonucu ile aynı doğrultuda olduğu söylenebilir.

Araştırmanın sonuçları çerçevesinde aşağıdaki önerilere yer verilmektedir;

21. yüzyıl okuryazarlık becerileri kapsamında eğitim alanında çalışılmamış ve farklı okuryazarlıklara (turizm, kültürel, ekolojik okuryazarlık gibi) yönelik araştırmalar artırılarak, eğitim alanına katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Bu çalışmaya benzer olarak yapılacak araştırmalar, okuryazarlık alanında yapılan tezlerin eğilimlerinin tespit edilebilmesi açısından önem taşıyabilir.

Eğitim alanında okuryazarlık üzerine yapılan lisansüstü tezlerin çeşitli okuryazarlık konuları kapsamında bibliyometrik bir çalışma yapılabilir.

KAYNAKÇA

- Altun, A. (2015). Medya okuryazarlığı eğitimine yönelik Türkçe yayınlar: Bir bibliyografya denemesi. *Ordu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 9, 5-15.
- Aksoy, B. ve Kaplan, M. (2018). *Türkiye’de harita okuryazarlığı becerisi ile ilgili yapılan tezlerin incelenmesi*. 7. Uluslararası Sosyal Bilgiler Eğitimi Sempozyumu (Eylül 2018) Bildiri Kitabı, 1050-1075.
- Aşıcı, M. (2009). Kişisel ve sosyal bir değer olarak okuryazarlık. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 7 (17), 9-26.
- Aydemir, A. (2013). Türkiye’de tarih öğretimi hakkında yayımlanmış makaleler: Bir bibliyografya denemesi (İlave). *International Journal of Social Science*, 6 (6), 113-135.
- Baş, G. ve Beyhan, Ö (2012). Türkiye’de değerler eğitimi konusunda yapılmış lisansüstü tezlerin farklı değişkenler açısından değerlendirilmesi. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 10 (24), 55-77.
- Coşkun, İ., Dündar, Ş. ve Parlak, C. (2014). Türkiye’de özel eğitim alanında yapılmış lisansüstü tezlerin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi (2008-2013). *Ege Eğitim Dergisi*, 15 (2), 375-396.
- Çakıcı, Y. ve Ilgaz, G. (2011). 2004 yılı ilköğretim fen ve teknoloji programı ile ilgili 2005-2010 yılları arasındaki tezlerin incelenmesi. *M.Ü. Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 34, 35-47.
- Çakmak, E. (2013). Kil tablettten-tablet bilgisayara okuryazarlık. E. Gençtürk ve Kadir Karatekin (Ed.) içinde, *Sosyal Bilgiler İçin Çoklu Okuryazarlıklar* (ss.2-20). Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Edwardsa, R., Ivanic, R. and Manniona, G. (2009). The scrumpled geography of literacies for learning. *Discourse: Studies in the Cultural Politics of Education*, 30 (4), 483-499.

- Haçat Oğuz, S. ve Demir, F. B. (2018). Sosyal bilgiler eğitimi üzerine yapılan doktora tezlerinin değerlendirilmesi (2002-2018). *Avrasya Uluslararası Araştırmalar Dergisi*, 6 (15), 948-973.
- Karadağ, E. (2009). Eğitim bilimleri alanında yapılmış doktora tezlerinin tematik açıdan incelemesi. *Ahi Evran Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 10 (3), 75-87.
- Karadağ, R. (2014). Okuma ilgisi, tutumları ve alışkanlığı konusunda yapılmış çalışmaların lisansüstü tezlere dayalı analizi: YÖK ve ProQuest veri tabanları örnekleme. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 35 (1), 1-17.
- Kaya, M. F. (2013). Coğrafya eğitiminde yönelimler: 2012 yılına kadar yapılan lisansüstü tezler üzerine bir meta-analiz çalışması. *Marmara Coğrafya Dergisi*, 27, 282-313.
- Kurudayıoğlu, M. ve Tüzel, S. (2010). 21. Yüzyıl okuryazarlık türleri, değişen metin algısı ve Türkçe eğitimi. *TÜBAR*, 28, 283-298.
- Maden, S., Maden, A. ve Banaz, E. (2017). Medya okuryazarlığı ile ilgili lisansüstü tezlere yönelik bir içerik analizi. *International Journal of Languages' Education and Teaching*, 5 (1), 588-605.
- Nergis, A. (2011). Okuryazarlık kültürü ve değişen okuryazarlık türleri. *International Online Journal of Educational Sciences*, 3 (3), 1133-1154.
- Sevinç, B. (2001). Türkiye'de lisansüstü eğitim uygulamaları, sorunlar ve öneriler. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 34 (1), 125-137. DOI: 10.1501/Egifak_0000000052
- Şenyurt, S. ve Özer Özkan, Y. (2017). Eğitimde Ölçme ve Değerlendirme Alanında Yapılan Yüksek Lisans Tezlerinin Tematik ve Metodolojik Açıdan İncelenmesi. *İlköğretim Online*, 16 (2), 628-653. Doi: 10.17051/ilkonline.2017.304724.
- Oruç, Ş. ve Ulusoy, K. (2008). Sosyal bilgiler öğretimi alanında yapılan tez çalışmaları. *Selçuk Üniversitesi Ahmet Keleşoğlu Eğitim Fakültesi Dergisi*, 26, 121-132.
- Önal, İ. (2010). Tarihsel değişim sürecinde yaşam boyu öğrenme ve okuryazarlık: Türkiye deneyimi. *Bilgi Dünyası*, 11 (1), 101-121.
- Özenç, M. ve Özenç, E. G. (2013). Sınıf öğretmenleri ile yapılan lisansüstü eğitim tezlerinin yöntem bölümü açısından incelenmesi. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 13 (1), 133-141.
- Patton, M. Q. (2014). *Nitel araştırma ve değerlendirme yöntemleri* (Çev. Ed. Mesut Bütün ve Selçuk Beşir Demir) Ankara: Pegem Akademi.
- Tezcan, M. (1997). *Türk kişiliği ve kültür-kişiliği ilişkileri*. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayını.

Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2016). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. (Genişletilmiş 10. Baskı). Ankara: Seçkin Yayınevi.

İnternet kaynakları

<https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/giris.jsp>

Yüksek Öğretim Kurulunun (YÖK). (2016). Lisansüstü Eğitim ve Öğretim Yönetmeliği. www.mevzuat.gov.tr adresinden 16.03.2019 tarihinde erişilmiştir.

Chapin, J. R. (1974). Social studies dissertations: 1969-1973. <https://eric.ed.gov> adresinden 26.03.2019 tarihinde erişilmiştir.